

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Cautela Confessarii Pro Foro Sacramentali Occasione
Decretorum S. M. Alex. VII. Innoc. XI. Et Alexandri VIII. ...**

Matthaeucci, Augustín

Francofurti Ad Moenum, 1711

Cap. XXIV. Lucrum usurarium.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40684

bona, quibus potest compensare solum medietatem mercium, si pereant: an possit recipere dimidium pretium assicurationis. Si merces salva ad assicuratum perveniant?

Resp. Negativè: Quia contractus est nullus, quoniam ex parte assicurati est involuntarius, utpotè celebratus ex ignorantia antecedenti, & dante causam contractui. Etenim, si ei nota fuisset impotentia assicurationis, alium assuretorem postulasset, nec consensisset in contractum celebratum. Propterea assuretor ex contractu nihil potest recipere. Tenetur tamen, casu quo res pereant, solvere bona, quæ habet, non ratione iniri contractus, quia fuit nullus, sed vigore injuriæ Assurato illata propter fraudem, & dolum. Itaannes apud d. De la Cruz contra Rodericum in Sum. p. 2. cap. 105, & Tamburin. libro 9. tr. 7. cap. 2. nu. 6.

100. Ad finem capitis pro majori notitia notabis, à DD. alia dici *substantialia*, alia *naturalia*, & quædam *solemnia contractibus*. *Substantialia*, illa dicuntur, quæ essentiam contractus constituunt, sine quibus contractus non subsistit, nec sunt mutabilia ex voluntate partium: ut est consensus liber utriusque partis. *Naturalia*, dicuntur, quæ contractui tacite insunt, licet expressa non sint, & possunt pacto contrahentium removeri, valido remanente contractu; ita venditor ex natura venditionis tenetur emptori de evictione, si res ab aliquo tertio, ut sua, ab emptore fuerit recuperata. *Solemnia*, vocantur, quæ de jure requiruntur, ut legitimus contractus censeatur; & ex his quædam sunt

solemnitates *substantiales*, sive *intrinsicæ*, sine quibus contractus validus non est, ut consensus Capituli, & Pontificis in alienatione rei spiritualis, seu Ecclesiastica; præsentia Parochi, & testium in matrimonio &c. Aliæ *extrinsicæ*, sine quibus actus, quidem non licet, sed valide celebratur, ut trina denunciatio antè contractum matrimonium, benedictio nubentium in templo faciendæ &c. vide lib. 4. cap. ult.

CAPUT XXIV.

Prop. XLI. & XLII. ab Innoc. XI. &c.
Lucrum Usurarium.

1. PROP. 41. Cum numerata pecunia pretiosior sit numeranda, & nullus sit, qui non majoris faciat pecuniam præsentem, quàm futuram, potest creditor aliquid ultra sortem à mutuario exigere, & eo titulo ab usura excusari.

Prop. 42. Usura non est, dum ultra sortem aliquid exigitur, tamquam ex benevolentia, & gratitudine debitum, sed solum, si exigatur tamquam ex iustitia debitum.

2. Author propositionis primæ traditur Caramuel apud Cardenas hic differt. 25. cap. 1. Ille sentit, conferentem mutuum nonaginta quinque posse post annum accipere centum, quia centum solvenda post annum æquivalent nonaginta quinque præsentibus, ex quo plus valeat pecunia præsens, quàm futura: & propter illam æquivalentiam dixit mutuatorem non recipere aliud supra sortem. Verùm, concessio etiam (quod non damus) pecuniam præsentem esse pretiosiorera

siorem futura, non sequitur, quod, datis mutuo nonaginta quinque, possint licitè recipi centum, & si recipiantur, quinque non sint supra sortem; nam nonaginta quinque, quando à mutuuario restituantur, sunt præsentia, ergo eandem æstimationem habent, quàm habuerunt eo tempore, quo mutuator ea mutuavit, ergo aliquid plus accipitur supra sortem ex vi solius mutuacionis, vel ratione interusurii (interusurium est usus medii temporis) hoc est, ratione usus, quem habet mutuarius toto eo tempore, quo pecuniam, aliamve rem sibi mutuam servat, donec eam mutuanti restituat: illicitum autem est aliquid accipere pro usu rei mutuatae, quia tunc mutuans accipit pretium pro re non sua; nam pecunia mutuata non est mutuantis, ut alibi diximus, & communiter DD. sed mutuarii: nec usus pecuniae: quia in mutuarium cum dominio pecuniae transfertur facultas ipsa utendi, vel ejus usus, ergo, quod accipit mutuans supra sortem, accipit pro usu, & re non sua, ergo iniquè accipit, & non modò contra charitatem, sed etiam contra justitiam peccat, cùm injustum sit aliquid petere pro usu rei, vel donatae, vel alteri datae in proprietatem. Duhamel Theol. moral. de just. & jure tom. 2. dissert. 3. cap. 1. n. 3.

3. Secunda propositio pluribus etiam Authoribus placuit; verum, quia utraque via usurarii lucris aperitur, in quibus, & ipsorum occasionibus eradicandis totus debet esse Confessarius; ideò hic præter adducta lib. 1. cap. 3. 1. alia pro instructione Confessarii ad ipsa usuraria lucra spectantia referimus, quem ad præ-

fatum cap. pro uberiori noticia remittimus, ut videat ibi num. 3. usurae definitionem.

4. Queritur, Franciscus accipit mutuo à Petro quatuor rubia frumenti mense Novembri, quo generaliter venditur decem aureis pro rubio, hac lege, & inito pacto, ut venturo Augusto restituat, vel ipsa rubia quatuor frumenti, vel aureos quadraginta ad electionem ipsius Petri: dubitatur, an in contractu istorum usurarium eluceat?

Resp. Affirmativè, nam contractus est usurarius, etenim ibi est usura, ubi plus quàm datum fuerit, expectatur, cap. si feneraveris, cap. Usura 14. qu. 3. Sed in casu Petrus plus, quàm dedit, expectat; nam si frumenti valor erit ultra aureos quadraginta, prætendet frumentum, & hinc plus accipiet, quàm fuerit pretium, quod currebat tempore contractus; si verò valor decreverit, postulabit 40. aureos, & sic plus, quàm sit pretium ipsius frumenti restituenti.

Accedit, quod quoties mutuatio imponitur obligatio pretio æstimabilis, committitur usura ex communi DD. Sed in allato casu Francisco hujusmodi obligatio à Petro imponitur, nam, si mense Augusto, frumentum minoris valebit, quàm quadraginta aureis, tenebitur solvere dictos 40. aureos; si autem majus fuerit pretium, ardebitur emere frumentum, ut quatuor rubia frumenti restituat, ut optimè Layman. lib. 3. tract. 4. cap. 16. num. 14. ver. Et eo 2. ergo usura committitur, & lucrum, quod exigetur, esset usurarium.

5. Queritur, an usurarium esset lu-

rum, quod reportaretur à mutuante, se obligante non repetere mutuum, nisi transacto anno?

Resp. Affirmative, nam semper aliquid supra sortem ex vi solius mutationis exigeret. Tum quia, admittà opposita opinione, omnes usurae excusabuntur, quia quilibet affirmabit se non pro mutuo, sed pro illa obligatione tale lucrum exigere: & ita quilibet mutuans posset pro quolibet mutuo aliquid supra sortem exigere, cum quilibet statim ac mutuat, se obliget, saltem virtualiter, ad non repetendum mutuum pro aliquo tempore. *Gibal. lib. 1. de usur. cap. 8. art. 2. consuet. 18.* Talis itaque obligatio non repetendi suam pecuniam, & carendi ea, est mutuo intrinseca, & non est aestimabilis, vel compensabilis pretio distincto ab ipsa pecunia mutuata, sed ad æqualitatem compensatur per redditionem sortis, cum facultate ea extendi toto tempore sequenti; ideo, si aliquid pro ea recipitur, recipitur aliquid non debitum, contra iustitiam, ac ex vi mutui, quod omnino est iniquum.

6. Quæritur, *Sempronius petit, & accipit mutuo ab Antonio centum Ludoviceos (Luigi d'oro) post annum eos restituaturus, quorum quilibet tempore contractus, valet triginta Juliiis, completo anno, valor cuiuslibet ascendit ad triginta duos Julios: Sempronius vult restituere trecenta scuta in Ludoviceis, computatis ad valorem 32. Juliorum: Antonius autem exigit numerum centum Ludoviceos, dubitatur, an licite exigat?*

Resp. DD. non conveniunt. Aliqui affirmant; quorum ratio est, quia *Specul. Maritima. Cautela Confess.*

cies, & numerus Ludoviceorum sunt in contractu, & veniunt sub obligatione: casus enim in terminis loquitur. *Sempronius petit, ac accipit centum Ludoviceos ab Antonio, eos post annum restituaturus: Nota, ipsum petere, & obtinere mutuo centum Ludoviceos, non trecentum scuta, ergo, petendo Ludoviceos, est in pactum deducta talis qualitas aureæ monetæ, & petendo centum, numerus aureorum; & cum promiserit eos post annum restituere, promississe præsumitur eos in simili qualitate, & eodem numero reddere: quod ostendit dictio illa eos, quæ per *Barbos. de distion. dic. 103. num. 3.* est relativa, demonstrans, & repetens qualitates præcedentes, consequenter cum suo augmento.*

Aliter discutendum foret, si *Sempronius* petisset ab Antonio trecentum scuta, cui ea Antonius dedisset in centum Ludoviceis, nam tunc crescente extrinseco Ludoviceorum valore, sat esset, quod *Sempronius* redderet summam acceptam, quam petit, quamvis in alia pecunia, vel in minori Ludoviceorum numero, sufficiente tamen ad integram compensationem trecentorum aureorum.

Alii verò negant, ex quo valor monetæ de jure crescat, & decrescat Dominus, sed *Sempronius* est Dominus Ludoviceorum, quos mutuo recepit, ergo augmentum valoris Ludoviceorum ipsius esse debet. Tum quia, usura est aliquid supra sortem recipere, juxta DD. communiter, sed in casu Antonius reciperet viginti aureos supra sortem, nam ipse dedisset trecentum scuta in centum Ludo-

(Ppp)

Ludo-

Ludovicois, & ipse in aliis centum cum augmento reciperet trecentum viginti; hujus sententia est Layman. lib. 3. de just. tract. 3. par. 1. cap. 5. num. 15. Gibalin. lib. 1. de usur. cap. 3. art. 4. confect. 8. alique, quam sententiam in praxi amplector.

Nec relevans videtur aliorum ponderatio: nam similis modus loquendi: *peto centum Ludovicois, post annum eos restitutus*: est isti æquivalens: *peto summam trecentorum scutgrum, & hunc numerum post annum restituere spondeo*; quem numerum certè Antonius exegisset, si valor Ludovicois fuisset diminutus ad 28. Julios, nec foret contentus recipere centum Ludovicois; quod concludit contractum mutui fuisse dare trecentum, & trecentum recipere. Utraque sententia habet classicos Auctores, quorum primi loquuntur ex suppositione, quod inter Sempronium, & Antonium præcessisset pactum de solutione faciendâ in eadem specie, & moneta, & pari numero; sive crescat, sive decrescat in extrinseco valore per decretum Principis; alii verò, supposito, quod sic non convenerint.

7. Sed quid, si interea Ludovicois, vel moneta, in qua convenissent, ut esset solutio faciendâ, omnino reprobaretur?

Resp. Mutuatarius (qui est Dominus, & cui propterea perirent) deberet solvere totam summam acceptam in alia æquivalenti, & proba moneta, arg. optimum ex cap. olim de censib. in juncta Gloss. in ver. vel estimationem, aliàs contractus non foret justus, sed injustus, & cum læsione creditoris, vi-

de alleg. Layman. num. 14. & Gibal. confect. 8. num. 73.

8. Quæritur, an sit iniquum pactum, quo Mutuatarius obligatur solvere in meliori, aut rariori pecunia, quam acceperit: v. g. accipit mutuo centum in auro, & exiguntur in auro, vel argento?

Resp. Affirmativè, quia mutuatarius in communi estimatione obligatur ad aliquid, ad quod ex vi mutui non tenetur.

9. Quæritur, Petrus iusto pretio, mille nimirum, vendit Francisco prædium, à quo statim recipit quingenta, recepturus reliqua post biennium, quærit à Confessario instrui, an interim possit recipere fructus alterius parvi prædii, cujus solutionem expectat, & de tali pensione suscipienda convenire cum emptore, eique prædium locare, & ab ipso pensionem annuam percipere?

Resp. Negativè; ratio est, quia fructus illi non perciperentur, nisi propter dilationem solutionis, quæ est aperta usura: aliàs quisquis creditò vendit, possit aliquid supra iustum pretium accipere propter dilatam solutionem, sive capere usuras non soluti pretii. Tamen quia, fructus sunt ejus, qui Dominus rei est, emptoris nimirum, cum res Domino suo fructifera, ergo illos non debet dare venditori, qui pro fructibus non potest prædium locare emptori, cum nullus possit, nisi rem suam in locationem concedere; prædium autem non est amplius Petri, quia ipsum iusto pretio vendidit. Gibal. lib. 2. cap. 5. art. 5. & lib. 3. cap. 8. art. 9. confect. 1.

10. Sed nonne cum Dahamel ubi supra

pra num. 6. dici potest pradium esse Fran-
coisi solum quoad dominium proprietatis,
& directum, non verò, quoad do-
minium utile, quod reservavit sibi Pe-
rus, ut posset percipere fructus usque
ad tempus integrae solutionis?

Resp. Negative; quia, prout ponder-
avit Gibal. cit. art. 5. in simili contractu
reservationis juris colligendi fructus,
non servatur aequalitas, nam, si inter-
medio eo tempore res periret, emptori
periret, non venditori, ergo totum in-
commodum esset emptoris, non vendi-
toris, cui post biennium essent alia quin-
genta solvenda. Tum quia, pensio illa,
venditori solvenda, esset conjuncta cum
mutuo: nam pecunia ad tempus, pallia-
to mutuo, emptori concederetur, ergo,
si pro ipsius usu, venditor quidquam ac-
cipit, usuram committit, sicut ex cap.
conquisitus de usur. fructus capere ex pi-
gnore, & non computare in sortem, usura
est, sed venditor, postquam aliena-
vit fundum, si ex eo capit fructus, eos
percipit, tamquam ex pignore, ergo
cum crimine usurae.

II. Queritur, an Pharmacopola possit
suam Tabernam, & omnia illius me-
dicamenta, & vasa locare cum pacto,
ut conductor, pro quolibet centenario
pretii aestimati, solvat decem annua, &
in fine locationis restituat eadem vasa,
& medicamenta ad taxam ejusdem pre-
tii aestimati?

Resp. Negative; quia contractus illi-
citus est, & usurarius; nam pensio de-
cem pro singulis centenariis est exorbi-
tans, & gravissima. Tum quia, cum me-
dicamenta ipso usu consumantur, non
possunt locari: nec Conductor illis uti

potest cum ipsorum destructione, perse-
verante eorum dominio apud Locato-
rem, ergo mutuo dantur, & quidquid
exigitur, est lucrum usurarium.

12. Si dicas, medicamenta illa esse per-
mutata cum aliis aequè bonis, ejusdem-
que pretii, reddendis à Conductore Ta-
bernae post decennium.

Ex hoc etiam, non vitas usuram; nam,
si sunt permutata, jam sunt facta Condu-
ctoris, ergo non potes sine usura, lu-
crum capere ex illis, quia praeter sortem,
suo tempore reddendam, exiges lu-
crum intermedii temporis de re, quae tua
non est; alioquin liceret locare horreum
plenum trecentis frumenti mensuris cum
pacto, quod, finito triennio locationis,
totidem frumenti mensuras, ejusdemque
valoris restituerentur: & pro locatione,
tum horrei, tum frumenti, quolibet an-
no durantis locationis, certam pensio-
nem conductor solveret: hujusmodi au-
tem pensionem lucrum usurarium esse
nullus negabit.

Nota, quòd, si pro usu solius horrei
pensio imposita esset proportionata, con-
tractus foret licitus; quemadmodum, si
illa decem annua darentur non pro usu,
& locatione medicamentorum, sed pro
usu, & locatione Tabernae, & instrumen-
torum, & servaretur aequalitas, contra-
ctus licitus esset, sicut sunt ceteri loca-
tionis, in quibus aequalitas pensionis, &
rei, domus v. g. locatae, servatur Gibal.
lib. 3. cap. 2. art. 8. consuet. 6.

13. Queritur, Paenitens Confessario
haec exponit; dedi Cajò bis mille aureos
cum pacto, ut donec ego vixero, mibi an-
nuatim solvat centum, & post meam

(Ppp) 2 mor-

mortem, sortem principalem ipse lucratur, peto, an licite contraxerim?

Resp. Huiusmodi contractus nominatur apud DD. vitalitius, seu ad vitam emptoris census, quem licitum ex usu, & consuetudine probant; quod tamen factum est, nisi tres condiciones serventur.

I. Ut Censui super re certa, & fructifera, domo, agro &c. & non super industria persona imponatur, juxta Coptit. B. Pii V. cap. super num. 2. quæ conditio non debet gravis videri. Censualista, sed utilis; liquidem, ubi constitueret sibi censum vitalitium super sola industria, seu persona censuarii, eo per mortem sublato, amitteret, & annuam pensionem, & pecuniam, qua censum emit: vel saltem difficile foret eam recuperare ex generali hypotheca bonorum, quæ, ut plurimum, non sufficiunt ad alios creditoribus satisfaciendum.

II. Ut justum sit pretium; iudicium iusti pretii census vitalitii esse debet vel Patriæ consuetudo, vel arbitrium boni viri, consideratis ætate, sanitate, robore, aliisque qualitatibus censualista. Vide Clericatum ad dec. quest. mense Septembr. 3. questio casu 2.

III. Ut pecunia, qua Censualista censum emit, ita sit Censuarii vendentis, ut nunquam ab eo invito repeti possit: nam, si præfata pecunia esset aliquando restituenda, vel posset repeti, non census liciti, sed mutui naturam contractus haberet, ut optime DD.

Quibus notatis: interrogetur pœnitens, an præfatas condiciones servaverit, nimirum; an pro censu fuerit res

fructifera assignata, & Cæsius ipse talis sit ætatis, & temperamenti, ut arbitrio boni viri possit iuste ab eo exigere annuatim centum, pro quolibet centenario, & an se obligaverit ad nunquam repetendum mille exbursata: & quatenus affirmet, resolvat licite, & sine lucro usuratio contractum vitalitium celebrasse.

Quia verò in huiusmodi censibus vitalitii datur occasio venditori optandi mortem emptoris census, debent Confessarii huiusmodi census suis pœnitentibus dissuadere; quamvis hæc venditoris malicia non immutet naturam contractus, dum est cum præfatis conditionibus celebratus. Duhamel cit. cap. 9.

14. Quæritur, peto pœnitenti a Confessario, an licitus sit contractus cuiuslibet dictus, dare à godere, quem celebrasse dixit cum Antonio: cui ego, an, dabo mille. Et ipse mihi agrum æquivalentem, ut ego agro, ipse vero pecunia fruatur usque ad restitutionem pecunie?

Resp. Affirmative, si contractus fiat in rebus utrinque fructiferis, & æqualitas servetur, de qua dubitandum non est, si pœnitenti Antonius daret fruendam Domum locabilem, ille verò Antonio agrum, nam fructus compensarentur fructibus; propterea, quem pœnitens celebravit, iniustus est, quia pecunia, quam ipse Antonio dedit esse sterilis, & infructifera est, ager autem fructiferus, & hinc pœnitens gaudens agro, fruatur etiam fructibus, quibus non gaudet Antonius habens solam pecuniam: idcirco nulla æqualitas est in contractu, imò usura; quia ibi est usura, ubi est mutuum cum lucro, sed

In casu habetur mutuum cum lucro: nam penitens dat mutuo Antonio mille cum lucro percipiendo ex fructibus agri. Tambur. in Decal. lib. 8. tract. 4. cap. 7. §. 6. num. 8.

15. Quæritur, emit Franciscus nonaginta quinque aureis creditum centum aureorum, quod Petrus habet adversus Antonium, quos ipse Petrus, non nisi difficillimè, potest exigere, petitur, an contractus sit usurarius. Quod est idem ac quærere, an chyrographa debitorum possint licitè emi pro minori pretio, adeant, si pro debito debeantur mille, possit quis numerare Creditori obtingentia, cedenti pro obtingentis alteri suum creditum, & omnem suam actionem adversus debitorem?

Resp. Resolutio est ponderanda; nam Caramuel ex Chyrographis debitorum, emptis minori pretio, desumpsit argumentum ad inferendam eum, qui mutuatur nonaginta quinque aureos, posse obligare mutuatarium, ut post annum solvat centum; nam, si Chyrographum centum aureorum, solvendum post annum, emitur nonaginta quinque, ut post annum recipiantur centum; cur etiam non erit dicendum pecuniam præsentem plus æstimari, quam futuram?

Ideo videndum, an difficultas in Petro exigendi debitum ab Antonio consistat in solo tempore, nec ad exigendum sit opus alio, quam expectare tempus; & tunc quidem usura est; nam Franciscus supra sortem ex sola dilatione temporis exigit quinque, & veluti mutuatur vendenti sibi anticipatam solu-

tionem pro quinque, post annum recipiendis supra nonaginta quinque. Nec servatur æqualitas inter emptorem, & venditorem, quoniam, si sola dilatio temporis sufficiens esset ad ponendam æqualitatem, mutuans centum recipienda post annum posset plus exigere; & mercator vendens merces credito justo pretio summo, posset ultra justum pretium ex solo titulo dilatae solutionis aliquid plus accipere; quod omnes reproband, & nos constanter asserimus esse iniquum? aliàs omnes usurae justificari possent.

Quare teste Engel. colleg. jur. Canon. lib. 5. tit. 19. §. 2. num. 12. Joan. De la Cruz direct. cons. 7. precept. quæst. 5. ver. usura dub. 6. & Cardenas cit. cap. 7. cum quibus conveniunt DD. possunt sine iniustitia, minori pretio, emi credita, cum illa sine expensis, molestiis, & periculis à debitore acquiri non possunt, quia tunc illa credita ob adducta pericula, & sumptus minoris æstimantur; & addendum crederem necessarium esse, quod venditor roget emptorem, & huic essent significanda à venditore illa pericula, & expensa facienda.

16. Dices communiter asseritur, minus esse habere actionem ad rem, quam in re, sed creditor habet solam actionem ad pecuniam debitam, ergo pro minori potest eam vendere.

Resp. Ex de la Cruz, illud axioma intelligitur de actione, seu jure ad rem, quando adest periculum recuperandi illam, aut eum expensis, & labore recuperabitur, non verò cum ista non concurrant; sed tunc in contractu reperitur implicitum mutuum cum lucro, sicut, quan-

do venditur merces minori pretio ob anticipatam solutionem, censetur ab emptore mutuari venditori illud pretium anticipatum, ut accipiat illud plus rei, quod valebit tempore traditionis, vide *lib. I. cap. cit. n. 11.*

17. Sed quaeritur, an possit ipse debitor cred. cam minoris emere, quam valeat?

Resp. Negativè, si debitor ipse sit causa, cur debitum sit difficilis solutionis: ut in praxi contingit cum Potentioribus, qui adeo deficiunt creditores suos, ut eos obligent acceptare debitum in minori summa, vel in deteriori qualitate: qui sanè sine iniustitia, & summa iniquitate & onere restitutionis, nec possunt minori creditum emere, nec modo enunciato operari, Engel. cit.

18. Quaeritur, recipit Sempronius mutuo centum à Lelio ea lege, ut eos restituat initio mensis Aprilis; distulit Sempronius restitutionem usque ad Majum, Lelius petit aureos decem supra centum titulo lucri cessantis, quod propterea passus est, cum non potuerit, juxta solitum, aleis ludere, nec in ludo ad minus decem lucrari; petitur, an licitè Lelius petat?

Resp. Negativè, ratio est, quia ad exigendum in mutuo aliquid ultra sortem ratione lucri cessantis, requiritur, ut istud sit probabile, & moraliter certum, & non tantum possibile, ut eveniat. Alioquin in quovis mutuo semper aliquid supra sortem accipi licitè posset; sed lucrum, quod Lelius sibi promittit ex ludo, esto possibile sit, non est tamen probabile, aut moraliter certum:

quia nulla major incertitudo, quam in ludis lucrari, & aliquid acquirere; ergo Lelius non licitè petit, vide dicta *lib. I. cap. 31. num. 4.* ubi notavimus cum communi DD. inter condiciones à Theol. & Canonibus requisitas, ut liceat aliquid in mutuo exigere ultra sortem à mutuatario pro lucro cessante, unam esse, quòd ab initio mutuatarius fuerit de hoc monitus, & tale onus deductum fuerit in pactum.

19. Quaeritur, Franciscus ad triennium locat Antonio gregem centum ovium, aut aliorum animalium, ea lege, ut singulis annis pro fructu locati gregis, ipse Antonius solvat viginti aureos, cum onere, quod idem Antonius teneatur integram gregem conservare, & subrogare alias oves in defectum morientium, ac, si in alienatione, numerum locatum reddere, petitur, an Contractus sit iniustus, & Ujurarius?

Resp. Affirmativè; iniustus sanè, quia in contractu locationis, & conductionis (uti est praesens) reslocata est Locatarii, cui perit, si sine culpa Conductoris pereat, ut tradunt communiter DD. ergo, cum praefatus sit contractus locationis, & conductionis, necesse est, oves, quae sine culpa Antonii pereant, ipsi Francisco perire; ergo iniquè exigit, quòd aliae subrogentur in defectum morientium. Tum quia, supponatur, quòd decem oves pereant: tunc certè nequit Franciscus justè exigere integram pensionem (ac, si non perissent) etiam si aliae ab Antonio in ipsarum locum subrogentur: quia subrogatae non sunt Francisci, nam eas non locavit; & pensionem accipere justè non potest.

potest nisi pro illis ovibus, quas ipsi Antonio locavit.

Propterea, Contractus Usurarius, etiam probatur, non modo, quia ultra iustam pensionem (suppono enim illam constitutam inter contrahentes esse iustam) exigit sui gregis renovationem, quod est aliquid pretio aestimabile; verum etiam, quia cum Contractu locationis, videtur palliatus alter mutui, nam cum velit Antonium teneri ad subrogandas morientibus oves alias, praesumitur velle ipsas ipsi Antonio perire, consequenter eas esse Antonii; & ita non posset pensionem ex ovibus accipere, quia nullus ex re non sua potest pensionem iuste exigere; vel saltem non posset eam accipere ex ovibus de novo subrogatis, quia istae non fuerunt à Francisco Antonio locatae, apud Gibalplures.

20. Quæritur, paritens sedit mutuo centum Antonio, & suscepit in se, periculum sortis, hac lege, ut, si ipsa centum pereant, sibi, & non mutuatario, pereant, propter quam assurationem exigit ab Antonio quinque pro quolibet Anno, petitur, an Contractus sit Usurarius?

Resp. Affirmative, ex dictis etiam lib. 1. cap. cit. num. 10. nam sic mutans Usurarius iudicatur, & praesumitur ab Ecclesia, Cap. Naviganti de usur. quod exprimitur hæc verba: Usurarius est censendus. Iudicium in eo videtur fundari, quod ut plurimum Creditores suscipiant in se periculum ad palliandam pravam intentionem, quam gerunt, lucrandi ex pecunia mutuata: ex his autem, quæ ut plurimum accidunt, ju-

ra constituuntur, ut ex L. nam ad ea ff. de legib. Fagnan. discurret in §. Decretal. ad alleg. cap. Naviganti de usur. num. 22. quare quia opposita opinio viam ad palliatus usuras aperit, in praxi non est tuta.

21. Quæritur. Titius accepit mutuo à Cajo mille, ex quibus lucratus est centum, cui, restituo capitali, ob gratitudinem recepti beneficii sponte dat, alia triginta, quæritur, an Cajus possit ea exigentatuta conscientia recipere?

Resp. Non est dubium usuram esse, si mutuator aliquid supra sortem exigit ex benevolentia, & gratitudine debitum, prout patet ex damnata 42. proposito. quia igitur in proposito casu nullum pactum, nec explicitum, neque implicitum, fuit inter mutuantes, & mutuatarium, nec Cajus à Titio tale luerum, tanquam aliquo titulo sibi debitum, exigit, non apparet, quare non possit illud tuta conscientia recipere. Posset Titius cuicumque alteri rem suam donare, & iste tuta conscientia eam reciperet, ergo non videtur excludendus Cajus; alias mutuatario deterioris conditionis foret, quam alter, qui beneficium mutuando non fecisset, Carden. cit. cap. 6. num. 49. Engel. §. 1. num. 3. aliique cum quibus, & juxta textum in cap. Consuluit de usur. teneas usuram esse mutuarum cum intentione, & spe, etiam mutuatario non significata, recipiendi aliquid supra sortem, quocumque titulo id recipiatur, qui non sit, vel damni emergentis, vel lucri cessantis in pactum deducti, ab initio contractus.

22. Quæritur, An sit usura rem ob

ante

anticipatam solutionem minoris emere iusto pretio, vel solvere minus, quam iuste sit debitum?

Resp. Affirmativè. D. Thom. 2. 2. qu. 88. art. 2. ad. 7. Nam anticipatio solutionis pecuniæ habet rationem mutui, cuius quoddam pretium est, quod minuitur de iusto pretio rei acceptæ. Atque ita in solutione rei valentis centum, dando anticipatè nonaginta, illa anticipatio solutionis reputatur mutuari pro decem, dum virtute ipsius diminuuntur decem de iusto pretio rei emptæ: Ita etiam ex D. Antonino par. 2. tit. 1. cap. 8. §. 1. & §. 4. Ille, qui ad certum terminum dare debet, si ante terminum solvat, ut ei aliquid de debito dimittatur, usuram committere videtur, quia manifestè tempus solutionis pecuniæ vendit: unde ad restitutionem tenetur, nec excusatur propter hoc, quòd solvendo ante terminum gravatur: vel, quòd ad hoc à creditore inducitur, quia eadem ratione possent omnes alii usurarii excusari: hæc S. Doctor.

23. Queritur; *An usura sit, rem aliquam ob dilatam solutionem carius vendere iusto pretio?*

Resp. Affirmativè cap. *In Civitate de usur.* in quo concordant omnes Theologi, & Canonistæ. In casu enim habetur mutuum occultum palliatum, & præsumptum, quatenus verbis, & exteriori figura contractus vendens ostendit celebrare contractum venditionis, sed revera latet occultum, & virtuale mutuum; quod ex intentione venditoris facile colligitur: Nam ex eo, quòd iusti pretii solutionem ad terminum remittat, creditur, & præsumitur iustum pretium

tempore contractus ementi mutuate ut, que ad diem, vel terminum dilata solutionis, ut accipiat aliquod lucrum, hoc est, supercrecentem quantitatem ultra iustum pretium, Natal. *Alex. Theol. dogmat. reg. 15. de simonia.* Gonzalez. 15. tit. 19. cap. 6. n. 3.

24. Dicunt, Licere mercatoribus lucrari cum se pro communi utilitate, periculis, laboribus, & expensis exponant; ut autem lucrentur decem v. g. pro centenario, augendum est pretium pro expectatione solutionis.

Resp. Licet mercatores possint propter labores, expensas, & pericula lucrari, non tamen modo illicito, & iniusto, sicut eveniret, si vendendo ad terminum, ob dilatam solutionem supra iustum pretium aliquid perciperent: ita enim venderent tempus.

25. Dicunt 2. Mercatores se merces suas carius iusto non vendere propter tempus, sed ad recuperandum damnum, quod ex dilata solutione incurunt. Quoniam si præsentè pecunia solverentur, possent interim lucrari, quòd non valent, quia creditò vendunt.

Resp. Quòd si creditor inde lucrari possit, est etiam possibile quòd non lucretur, quinimò ut perdat capitale: Adeoque quia pro tunc non stat in periculo talis damni, nec potest stare in certitudine talis lucri. Tum quia tunc reportaret lucrum de re non sua, hoc est, de mutuo dato in emptione, quod sine usura non contingit.

26. Dicunt 3. Mercatores se merces suas carius vendere creditò, quam pecunia numerata, quia ut plurimum contingit, quòd debitores non solvant tempore

postre statuto, & ad credita sua exigenda frequenter magna experia sunt faciendae. Quoniam aliqui nunquam solvunt, quia recedunt, vel fallunt.

Resp. Simulti, quibus terminus concessus est, in termino non solvant, multi etiam solvunt: & tamen pretium, quod propter tempus mercibus additum est, non minuitur his, qui in termino constituto solvunt. Ideo aequè utrique vendere terminum inaequalitas est & injustitia; justum enim non est, quòd in termino solventes, patiantur poenam pro non solventibus, & malis debitoribus. Ab illis itaque, qui in termino non solvunt, potest venditor exigere compensationem damni, quod pateretur, dummodò revera damnum interveniat. & de hoc onere eminentem monuerit juxta *cap. Pervenit de Testament.* Tum quia mercatores non coguntur talibus vendere: nec illis venderent, & crederent illos non soluturos; & ratione dubii in mutuo (quod est ibi implicitum) non licet sperare lucrum. Natal. *Alex. cit. reg. 15. ex D. Anonino.*

27. Quapropter, dum venditor suas merces vendit ad terminum, ultra quantitatem justii pretii propter expectationem, usuram committit, quia expectatio temporis cadit sub pretio. Secus dicendum de eo, qui justo pretio summo vendit, quamvis, si statim numeraretur pecunia, aliquid de pretio justo summo remitteret emptori, & contentus esset vendere merces justo pretio medio, vel infimo: semper enim servaret justitiam in pretio.

28. Petitur. *An venditio cum pacto retrovendendi sit usuraria?*

Matthaei Cantele Confess.

Resp. Affirmativè. Si venditio cum pacto retrovendendi sit simulata; ut si venditor rem venditam redimere cogatur: vel ipsi imponatur onus non redimendi, nisi post certum tempus; aut adjiciatur pactum de re majori pretio redimenda, quàm empta sit; vel, ut res venditoris non emptoris periculo pereat. Usura tunc palliatur: siquidem factus emptor simulato venditionis, & emptionis contractu aliquid ex mutuo virtuali intendit supra sortem accipere, cum rem sibi remanere nolit, sed redimi, ut interim fructus supra sortem accipiat: unde contractus ille est potius pignorationis, quàm venditionis. Natal. *Alex. reg. 12.*

29. Queritur. *Princeps constituit ut cuilibet militi pro quolibet die dentur tres panes, quarum valor in fine mensis ascendit ad summam novem juliorum. Cujus miles in principio mensis rogat Officialem, ad quem pertinet dispensatio, ut sibi loco panis menstrui conferat pecuniam; cui Officialis tradit septem julios: mense vero completo à Furnario, qui panem dedisset, recipit novem: Petitur, an Officialis tutus sit in conscientia, & sine usura illos duos julios recipiat?*

Resp. Nonnulli affirmant & inferunt ex periculo, cui officialis exponit suam pecuniam: Nam, si miles ex albo deleatur, officialis illam perdet: metus autem periculi perdendi capitale est pretio aestimabilis, cum anxietatem, & molestias generet. Videtur enim receptum propter periculum perdendi sortem posse in mutuo aliquid auctarium supra illam exigere; maxime, quia non potest cautione, vel pignore periculo providere.

(Qq)

Sed

Sed vera resolutio est, officialem sine usura non posse illos duos julios recipere: nam revera hic intervenit ad minus mutuum virtuale, præsumptum, & palliatum, cum officialis ex illa anticipata solutione lucratur duos julios supra septem. Et veluti propter dictam solutionem anticipatam vilius à milite emit panes, quàm valeant, quod non licet, ut communiter DD.

30. Nec purgatur crimen usura à periculo; nam potest ab eo se liberare non conferendo dictam summam, & sibi imputet, si miles non sit ad solvendum potens, non debebat ipsi credere. Unde cum miles sit dominus pecunie receptæ, officiali nihil restat, quàm actio repetendi dictam summam, idè nil potest supra ipsam recipere, & miles obligatur in conscientia sortem integram reddere.

31. Est commune, & certum usuram esse, aliquid ultra sortem exigere, vel accipere ob periculum facti, cui mutuans exponit rem suam dando mutuum. Nam mutuum per se ipsum gratuitum esse debet. Periculum verò facti ipsi mutuo coheret, & est ipsi intrinsicum; siquidem res mutuo data, & in dominium debitoris transiens, variis fortunæ casibus est exposita; fierique potest, ut ipse debitor ad inopiam redactus, impotens sit ad solvendum, idè metus periculi perdendi sortem in mutuo non est pretio æstimabilis, nec ratione periculi licet aliquid supra sortem exigere, vel recipere, aliàs quidquid propter ipsum reciperetur, acciperetur ex vi mutui, cui tale periculum insitum est, &

connaturale. Natal. Alex. Theol. moral. tom. 2. lib. 3. art. 2. reg. 3.

32. Quinimò, si propter periculum fortis, quod est mutuo intrinsicum, liceret aliquid pacisci, aut ultra sortem recipere, posset quis plus exigere à pauperibus, quàm divitibus, & mercatoribus; quia res mutuo data, minus secura est, & majorem cruciatum affert apud pauperes, quàm apud divites, & mercatores; Quod nullus non dixerit. Tum quia, si pro metu periculi fortis liceret quidquam supra sortem exigere ob eam molestantiam, quam causat mutuanti, ob eandem rationem liceret aliquid pretium exigere pro metu perdendi illud lucrum supra sortem, & sic deinceps discurrendum esset de metu perdendi alia lucra: atque ita excessiva lucra ex mutuo exigentur. Quod est absurdissimum, ut per Mayol. *Summa moralis* p. 2. sept. præcep. 9.6. art. 3. concl. 3.

Unde, quia miles in quemcumque statum deveniat, aut quocumque casu res pereat, manet semper obligatus ad solvendam sortem integram officiali, est manifestum id, quod ultra sortem hic exigat, ac percipit, exigi, ac percipi ratione mutui, adeoque cum usura; ut consultus respondi.

Et inde patet ad rationem ex adverso adductam; quæ similibus casibus aptari possunt.

33. At, quid dicendum de eo, qui mutuatur alteri, sed aliquid supra sortem recipit, eo quod in se suscipit periculum fortis (quod dicitur periculum juris) adeoque quocumque casu capitale pereat, sibi perdat, & mutuatarius liber sit ab onere ipsius restituendi?

Resp.

Resp. Usurarius censendus est ex c. *Naviganti de usur.* ibi: *Naviganti, vel eunti annundinas certam mutuans pecunie quantitatem, pro eo quod suscipit in se periculum, recepturus aliquid ultra sortem, usurarius est censendus.* Gonzalez in 5. tit. 19. cap. 19. Fagnan. *ibid.* ad allegat. cap. de usura. Hujusmodi enim pacta apertissima sunt ad palliandas usuras. Nam, cum mutuans paciscitur, ut sortis periculum ad se pertineat, & propterea aliquid supra sortem lucratur, persumitur lucrum ab eo recipi propter mutuum, & susceptionem periculi adhibitam esse ad palliandam usuram. Ad quam quidem palliationem renouendam sub colore periculi suscepti emanavit d. Decretalis. Ided ab eis abstinendum est; & hoc injungendum poenitentibus, usque qui pro consilio accedunt. Interim videatur Fagnan. *ibid.*

34. Quæritur. Titius mercator artis sericae eget ministris in officina, quibus deberet quoties mense pro seruitio solvere quinque aureos, loco quorum conferri telas texendas, cum promissione eas continuandas, ut ita lucrari valeant: petitur, an à mercatore committatur usura?

Resp. Affirmativè. Nam censetur ministris mutuare provisionem, & continuationem telarum, ut inde recipiat lucrum aureorum, quos deberet eis conferre in stipendium seruitii, quod intendit sibi gratis præstari, ipsumque solvit mercede textricibus debita. Quoniam certum est pro textura telarum debere mercatoris textricibus, aut textricibus ex justitia pro singulis ulnis solvere in mercedem laboris V. G. septem obolos, aut bajoccos. In casu Titius hæc

non solvit, atque ita gratis seruitium exigit: vel non solvit, nisi in mercede debita labori textentium. Quapropter non de suo solvit, sed de realiter debita, adeoque cum manifesta injustitia; à qua Titius non excusatur, ex quo ministri acquiescant quia non spontè consentiunt, sed coactè, ut necessaria ad vitam sibi acquiritant.

Ita corripienda est nonnullorum mercatorum praxis, qui mulieribus tradentes lanas ad filo torquendas, & vestes, ut eas reapient, ac ad ulum reddant, eis, etiam invitæ, solvunt mercedem laboris, non in pecunia, sed in mercibus, ut plurimum deterioribus, quibus ipsæ vel non egent, aut quas minori pretio alibi reperirent. Nec sunt absolvendi, nisi à corruptela cessent: sacco viris injusti lucri, & palliatæ usuræ condientes.

35. Quæritur. Titius tradit Cajo mercatori mille nummos aureos in societatem, spe lucrandi centum triginta. Ex hac summa lucri sperati Titius remittit Cajo sexaginta nummos, ut Cajo in se suscipiat periculum sortis principalis mille aureorum, adeo ut quisquis fuerit negotiatus exitus, debeat Titio d. summam mille aureorum reddere. Rursus Titius eidem Cajo remittit alios viginti nummos, ut sine ullo prorsus periculo damni ex fortuitis casibus interdum contingentibus quinquaginta nummos residuos lucretur: petitur, an contractus licitus sit, & ab usura immunis?

Hujusmodi contractus dicitur contractus trium contractuum. Primus dicitur contractus Societatis, in quo unus

(99) 2

pecu-

pecuniam, alter vel tantam pecuniam, aut operam, & industriam confert? ita ut ambo lucrum, & damnum participant. Secundus dicitur asecurationis fortis, sive capitalis, quo unus socius cum consocio paciscitur de securitate capitalis, ne pereat, & pro tali securitate dat consocio aliquid pretium, vel tantumdem de lucro sperato remittit. Tertius dicitur venditionis lucri incerti majoris ex negotiatione sperati pro lucro certo minori. Atque ita socius, qui pecuniam confert, ac de securitate sui capitalis pactus est, cum consocio rursus paciscitur de certo lucro minori pro incerto majori sperato: propter quod ex quindecim, quos pro quolibet centenatio posset pro sua parte probabiliter lucrari, remittit consocio decem, ut iste suscipiat in se onus reddendi socio lucrum quinque aut eorum pro quolibet centenatio in omni eventu; hoc est, sive ex negotiatione lucrum reportetur, sive non.

Nonnulli apud Gibalin, lib. 6. art. 1. cap. 3. de usu fori Lugdunen. tradunt huiusmodi contractum esse licitum, & absque labe usurae celebrari; nam tres enunciati contractus divisim non sunt prohibiti, & usurarii, ut DD. communiter. Ergo etiam, dum simul celebrantur; cum non sint nisi contractus societatis, asecurationis, & venditionis, in quibus nihil est, quod merito reprehendi possit.

Contra quos est communior opinio DD. tum veterum, tum Recentiorum. Natal. Alex. theol. moral. tom. 2. tom. de peccat. cap. 7. art. 4. regul. 24. de usur; Duhamel. theol. moral. tom. 2. tit. de

just. & jur. dissert. 3. cap. 9. Mayol. cit. art. 11. §. 2. aliique plures apud Gibal. ubi *supr.* Secundum quam in praxi est iudicandum. Nam in eo contractu quid aliud facit Titius, quam mutuo dare mille, & octoginta, ut quinquaginta supra fortem recipiat, & lucretur: Quare huiusmodi contractus ex conjunctione in eum finem tendunt, ut ex mutuo ultra fortem lucrum reportetur, nansque socius habeat caput sanum, & alter fractum, ut loquitur S. Joan. de Capistrano de usur. 2. pe. 2. part. num. 89. allegatus à Gibalino cit. art. 1. num. 1. Consequenter inter Titium, & Cajum non servatur essentia societatis: non enim concurrunt æqualitas damni, & lucri. Tum quia, per contractum asecurationis capitalis, & lucri minoris certi destruitur societas, & in mutuum transformatur. Siquidem Titius nihil amplius de suo habet in societate, per quod communicet cum Cajo: Cum hoc ipso, quod periculum pecunie in socium transfuserit, etiam illius dominium transfuisse præsumatur: aliis non Cajo, sed sibi pecunia perire deberet; quia res Domino perit.

Quare ratio in oppositum producta non concludit. Quia dicti contractus ut juncti sunt iniqui. Manu rem alienam palpare, eam manu claudere, & fugam capere sunt actus, qui separati non sunt prohibiti; sed conjuncti, hoc est, cum rem aliena fugere, furtam continent.

36. Queritur, An sit usurarius impium legis Commissoria, in hoc consensu, ut creditor pignus accipiat pro mutuo ea conditione, ut, si debitor proximo tempore non solvat, pignus illud

illud vendatur, vel retineatur à creditore pro quantitate sibi debita?

Resp. Affirmative. Textus expressus in cap. Significante de pignorib. Nam ultra sortem aliquid exigere, vel accipere, aut obstringere debitorem, ut aliquid emat, vendat, vel locet, etiam iusto pretio, usurarium est; cum ei imponatur obligatio pretio assumabilis, ad quam non tenetur. Nec obstat, quòd debitor ea de re convenerit. Quoniam non liberè, sed coactus inopia pecunia id agere censetur, sperans, se pignus intra tempus præfinitum posse redimere: Qua inopia fit, ut ad diem statutam pecuniam receptam solvere non possit, & quòd creditor rem pretiosam pignori datam lucretur. Natal. Alex. cit. reg. 8. Gonzalez in q. tit. 21. cap. 7. de pignorib.

37. Nec sola mora debitoris est legitimus titulus, ut possit Creditor pignus retinere, vel distrahere, aut quidquam supra sortem exigere. Nam quidquid supra sortem exigitur, & percipitur, etiam post moram debitoris, nullo interveniente damno, vel lucro cessante, cum usura percipitur. Quinimò, etiamsi lucrum ereditori cessaret, vel damnum sequeretur, non posset iuste supra sortem quidquam exigere, nisi debitor propria culpa in mora solvendi esset constitutus.

38. Quare, concurrente lucro cessante, vel damno emergente, potest mutans aliquid supra sortem exigere, ut communiter DD. Nam tunc lucrum non provenit ex vi mutui, nec est fructus pecunie mutuatae, sed ex alio titulo; ad compensandum nimirum pro damno emergente, vel lucro cessante.

39. Cæterum, ut titulo damni emergentis aliquid iuste supra sortem exigi possit, plura requiruntur.

I. Ut damnum acceptum sit reale, & certum, non dubium, & fictitium.

II. Ut damnum procedat ex mutuo. Nulla enim ratio habenda est de damno aliunde proveniente, quàm ex occasione mutui: Sicut enim creditor non tenetur debitori cum proprio damno beneficium præstare, ita debitor non cogitur ad aliud damnum compensandum, præter illud, quod creditor accipit ratione mutuatae pecunie.

III. Ut damnum proponatur debitori, & in stipulationem deducatur, cum mutuum accipitur à creditore, ne invidus cogatur illud onus subire.

IV. Ut damnum sit æquale compensationi, quæ exigitur à debitore; qui cogi non debet, ut paciscatur de compensatione damni incerti, & possibilis.

V. Ut pactio de compensando futuro damno respiciat casum, in quo debitor sua culpa fuerit in mora restituendi pecuniam mutuata. Nisi versaremur in casu damni certò imminentis, & presentis, & nihilominus debitor instaret pro mutatione pecunie suscipiendo onus compensandi damnum.

VI. Ut compensatio damni non ante exigatur, ac à debitore percipiatur, quàm damnum acceptum sit. Alioquin creditor commodum ex mutuo perciperet, & plus exigeret, quàm deberet. Natal. Alex. cit. art. 2.

40. Pariter, ut titulo lucri cessantis quidquam supra sortem possit iuste accipi, debent nonnulla concurrere, quæ titulum iustificent.

(Qq) 3

I. Ut

I. Ut mutuarius à mutuante de lucro cessante moneatur; aliàs non posset ei innotescere, an contractum celebrasset cum conditione aded onerosa.

II. Ut mutuarius relinquatur in sua potestate ad talem contractum celebrandum.

III. Ut lucrum illud verisimiliter perceptum fuisset à mutuante, nisi mutuum dedisset, & ut occasione mutui, & non ex aliis causis extrinsecis eo privetur.

IV. Ut pactum de compensando lucro cessante referatur ad casum, in quo mutuarius fuit sua culpa in mora reddendi sortem. Omne enim pactum citrà moram debitori culpabilem, mutuo adjectum, ut forti aliquod augmentum fiat, usurarium esse censetur.

V. Ut propter lucrum cessans nihil percipiatur ante tempus, quo creditor ex negotiatione, arte, aut re frugifera, ad cuius emptionem pecunia mutuo data destinata erat, percepisset. Ita mutuans, qui convenit cum mutuuario de pretio lucris cessantis, non potest à principio recipere, quod recepturus est, v. g. anno exacto; aliàs si mutuaretur centum pro decem ad compensandum in fine anni lucrum cessans, & statim illa decem acciperet, non centum, sed solum nonaginta conferret; atque ita non ex centum, sed ex nonaginta durataxat lucrum cessaret.

VI. Ut res mutuo data, aut negotiationi sit exposita, aut proximè vera, & efficaci preparatione animi sit destinata ad negotiationem, vel emptionem rei frugifera; à quo non ad mutuantis ar-

bitrium avertatur, sed ad preces mutuarii, qui dictam summam mutuo petit. Atque ita non sufficit, ut pecunia potuerit negotiationi exponi, aut ad emendam rem frugiferam referri: Si quidem illa potentia est remota, cujus nulla ratio habetur, ut lucrum propter mutuum cessare censetur.

VII. Ut mutuans in illam aliam pecuniam otiosam habeat, quæ in locum ejus, quæ mutuo data est, possit ad negotiationem, & emptionem opportunam ex sincera voluntate faciendam substitui. Verùm non reputatur habere pecuniam otiosam; tamen habet aservatam ad alimenta, & provisionem familiæ, ad dotem filiarum, ad casus fortuitos, ut sunt morbi, incendia, lites emergentes, & similes.

VIII. Ut priusquam à mutuuario exigatur, & percipiatur compensatio lucris cessantis, deduci debeat pericula, & impensæ, quas debuisse creditor in acquisitione lucris præstare.

IX. Ut mutuans ad mutuum dandum ex charitate, & non ex spe, desiderio, aut cupiditate lucris percipiendi moveatur. Hinc advertat Confessarius, quod si aliqua dictarum conditionum deficiat, mutuans occasionem mutuandi querit, ut ex eo lucrum faciat, & alterius damno locupletetur.

41. Queritur, an usurarius sit contractus Antichresis dictus, quo creditor pro asscuracione capitalis mutui datur recipit à debitore pignus frugiferum, & fructus interim percipit, non computans eos in sortem principalem?

Resp. Affirmative; nam supra sortem aliquid recipitur. Fructus enim pignoris

ris computari debent in sortem principalem, ut expressè tex. in cap. *Cum contra de pignoris*. Quare, cum mutuans non sit dominus pignoris, sed ejus dominium pertineat ad debitorem, pignus pro debitore fructificat; cui vel restituendi sunt fructus, quorum dominium ad eum spectat, vel si creditor eos accipit, cadunt in solutionem debiti, & ipso jure sortem principalem minuunt. Creditor enim accipit pignus non ad lucrum, sed ad securitatem debiti. Teneaturque ad fideliem illius custodiam, & sumptus necessarios facere, ut illatum servet. Debitor verò obligatur ad refarciendas expensas necessarias, & utiles factas à creditore circa rem oppignoratam.

Expensa necessarie dicuntur, quibus non factis res oppignorata periret, vel deterior evasisset: ut est ædificia ruentia reparare; oliveta restaurare; arbores curare: flumina avertere, &c. Utiles verò sunt, quæ meliorem rem faciunt, & ex quibus redditus Domino acquiritur. Non tenetur tamen ad voluptuarias, quæ sunt ad ornatum, sed fructus non augent. Natal. Alex. cit. regnl. 9. Gonzalez in 3. tit. 21. cap. 6.

Attendant Confessarii verba Cabasut. prax. lib. 6. cap. 7. nn. 8. ubi ad praxim plura habet, eaque dirigit ad ipsorum instructionem, dicens. Si creditori, nullatenus petenti, aliquid à mutuatario detur gratiò, poterit sine scenore, vel peccato recipi. Verùm non est facile præsumendum Dñe oblaturum esse gratuitum. Munera enim quandoque à debitoribus afferuntur metu severioris executionis, cui se impates agnoscunt ob-

paupertatis angustias: si munera ista sunt pretiosa, aut pecuniaria, præsumendum est non esse spontanea: item, si debitor inopia laboret, debet creditor oblata omninò recusare, ne occasione alienæ paupertatis locupletetur; si ve. òlevia sint munuscula, nec pecuniaria, nec difficile parabilia, censeri poterunt ex spontanea animi gratitudine proficisci, atque ita licebit recipere; hæc ille.

Ex quibus videtur deduci, quòd mutuans pecuniam etiam absque ulla lucrispe, & intentione, dum recipit à mutuatario, dante ex sua spontanea liberalitate aliquid supra sortem, debet censeri dari non spontè, si adhuc sortem non restituerit; vel, sit talis conditionis, ut sæpè sæpius egeat pecuniis ad negociandum: vel, debet colligere, quod det, ne fors repetatur: vel, ut alias mutuo faciliter pecuniam recipiat; aliàs non recepturus. Maxime, quia receptum mutui beneficium non obligat ad certum, & determinatum gratitudinis actum in specie, sed ad aliquam gratitudinem in genere, ut dixit Engel. Sed potest se gratum ostendere exhibendo aliud gratitudinis signum, vel verbis, vel factis, vel obsequio: Quæ tamen ipse mutuans nec exigere potest. Quæ doctrina apta videtur ad plures difficultates enodandas; & ideo à Confessario notanda.

22. *Quæritur, Super quo interrogandus penitens aperiens in Confessione se ex mutuata pecunia recepisse aliquid supra sortem propter damnum emergens, vel lucrum cessans?*

Resp. Debet petere, an ipse ultro, & non

non rogatus dederit mutuo pecuniam, quamvis praevidisset sibi ex eo aliquod lucrum debere cessare; & dum affirmat, ad restitutionem obliget, quia sibi, & non mutuuario imputare debet cessantia lucri. Si vero rogatus dederit, quaeratur: an prius, quam mutuum daret, habuerit voluntatem veram, & efficacem impendendi eam pecuniam aliis licitis, & lucratoriis negociis, ex quibus probabiliter, deductis expensis, sperasset tale, vel tale lucrum reportare, & id mutuuario aperuerit: ac se non posse dare mutuo, ne tale lucrum amittat; vel ne damnum patiat; & tunc, si adhuc mutuarius voluerit pecuniam mutuo recipere cum onere tale compensandi lucrum, poterit receptum, ad justam ratam lucri cessantis, vel damni emergentis, retinere.

Hinc eos poenitentes redarguat, qui excusationes quaerunt in peccatis, quorum aliqui fundant interesse ex mutuo, licite recipiendum in hoc, quod possent mutuam pecuniam exponere legitimo lucro: cum tamen nullum ad id habeant, aut habuerint efficacem propositum; & alii protestantur, se non permissuros, ut sua pecunia arcis inclusa otiosa maneat: cum tamen, aut solum intendant ex mutuo lucrum; vel saltem de aliis modis lucrandi, nil certo, aut efficaciter proposuerint, nisi forte solo illo casu, quo fidi mutuarii non occurrerent, quibus tuto cum scenore suam pecuniam crederent; propterea hujusmodi propositum praeposterum est, & consequens mutuum, ideo insufficientes ad exigendum lucrum cessans.

23. Quaeritur, an juramentum sol-

vendi mutuantis lucrum usurarium ex mutuo obliget?

Resp. Affirmative ex cap. debitores de jurejurando, ubi haec sunt: *debitores ad solvendas usuras, quibus se obligaverant, cogi non debent, si vero de ipsarum solutione juraverint, cogendi sunt Dominum reddere Sacramentum, & cum usura soluta fuerint, creditores ad eas restituendas sunt Ecclesiastica severitate, si necesse fuerit, compellendi.* Circa quae ponderandum, quod jurans non tenetur ex justitia usuras solvere, quia contractus solvendi de se invalidus est, sed tenetur solum ex virtute Religionis erga Deum, ne falso juret, ipsius nomen adducendo in testimonium falsi. Unde videas, quod juramentum de solvendis usuris non est de re illicita; quamvis mutuarius promittendo, & jurando usuras solvere peccare possit: vel, quia nulla prolius necessitate, vel honestate petit, & jurat; vel, quia alterum promissione ulurarum ad mutuandum inducit: & in his circumstantiis juramentum etiam servandum est; quia licet fuerit modo illicito praestitum, & jurando peccaverit, non fuit tamen de re illicita; nam solutio usurae sine peccato impleri potest, quia potest, immo debet, mutuator eas reculare. Vide Layman. lib. 4. tract. 3. cap. 7. num. 1. Gibal. hb. 1. cap. 9. art. 7. num. 7. Engel. cit. §. 1. num. 12. Poncium disp. §. 3. quest. 3. num. 12. & lib. 1. cap. 31. num. 29. Campion. 2. part. instruct. ad Confes. cap. 28. num. 15. & solvens, ex causa justa solvit, ut sit fidelis.

24. Quaeritur, Super quo sint interrogandi a Confessario Ministri Mortis Pietatis?

Resp.

Resp. Praefens notitia erit Confessario, in Civitatibus Confessionibus exposito, necessaria, sed.

I. Suppono, ex Concil. Lateranensi sub Leone X. quod Montes Pietatis sunt liciti, non usurarii, sed pii, religiosi, & laudabiles: instituti ad occurrendum usuris, quas frequenter pauperes, & indigentes feneratoribus, & praecipue Judaeis, cogebantur solvere.

II. Quod Mons Pietatis est quantitas pecuniae a testatoribus, vel aliis Christianis destinata, ut mutuetur indigentibus, ad quam, quasi ad Montem, refugium habent.

III. Leges, quibus gubernatur Mons Pietatis, ad tria reducuntur: I. Ut mutuetur pecunia Montis pauperibus: II. Ut mutuarius pignus deponat custodiendum per Ministros Montis, & vendendum intra certum tempus, si pecunia mutuata non restituatur, ut ex pretio venditionis recuperetur pecunia mutuata, & residuum Domino pignoris reddatur. III. Ut aliquid moderatum, absque lucro eorumdem Montium, ad solas Ministrorum expensas, & alias, necessarias pro pignorum, & pecuniae custodia, quilibet mutuarius supra sortem conferat, prout idem Concilium sess. 10. quia iustum est, ut à quocunque exigatur pretium pro labore, & expensis, factis in gratiam ipsius: sed expensa, quae sunt in Monte, & labor, ac assistentia Ministrorum sit in gratiam pauperum, ergo iustum est, ut pro iis solvant, quibus notatis,

Dico esse interrogandos, an in pignoribus recipiendis, & pecunia egenis mutuanda, fuerint tardi, morosi, as-

Marthaeus. Cautela Confess.

peti, vel difficiles. II. An munera extorqueant, vel aliquod premium pro recipiendis pignoribus. III. An pecunias totas, non iusti ponderis, vel numeri, aut difficiles ad expendendum eisdem tradiderint. IV. An pignora in proprium usum converterint, aliusve ad utendum concellerint. V. An divitibus in praedictum pauperum, ipsis indigentibus exclusis, aut neglectis, summam notabilem pecuniae dederint. VI. An in venditione pignorum fraudes fecerint: & ea, simulato aliorum emptorum nomine, vili pretio sibi retinuerint, vel omiserint quanti plurimi vendere, aut restituere Domino pretium, excedens sortem mutuatae. VII. An in alios usus expenderint, vel minuerint Sacri Montis pecuniam, collectam, & conservatam ad mutuandum indigentibus. Contra transgressores, in locis Romano Pontifici subjectis lata est excommunicatio Summo Pontifici reservata in constit. onerosa la 82. Pauli V. in Bullar. Cherub.

CAPUT XXV.

Prop. XLIII. & XLIV. ab Innoc. XI. Sc.

Detractio, & peccata lingua.

I. **PROP. 43.** *Quidni, non nisi veniale sit, detrahentis auctoritatem magnam sibi noxiam falso crimine elidere?*

PROP. 44. *Probabile est non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, ut suam iustitiam, & honorem defendat. Et si hoc non sit probabile,*

(Rrr)

bile,